

Nr 272.

Af herr **Uddenberg m. fl.**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län.*

Genom propositionen nr 64 har föreslagits försäljning enligt 1909 års föreskrifter af 32 torp och lägenheter från kronodomänen Kastellegården, hvilken i propositionen betecknas såsom en af de värdefullaste jordbruksegendomar, som finnas i kronans ägo.

Emellertid har Andra kammaren senast vid denna riksdag upprepat det gamla krafvet om förslag till nya former för dylika upplåtelse från kronans jordbruksdomäner och särskildt en ny form för upplåtelse med tryggad besittningsrätt och har därom äfven från regeringshåll nyligen förebådats ett förestående regeringsinitiativ. Meningen därmed är, att de, som ha råd att betala köpeskilling för marken, må hålla sig till den enskilda jorden, under det kronans mark bör vara förbehållen de fattiga. Vidare skyddas endast på detta sätt ändamålet med upplåtelsen, så att jorden ej genom spekulationen fördyras för kommande släkten eller går till andra ändamål, än kronan afsett. Det är under sådana förhållanden beklagligt, att sedan många år tillbaka en utförsäljning af kronans småbruk pågår utan omtanke i ofvannämnda afseenden.

Under sådana förhållanden och med hänsyn till Andra kammarens ofvannämnda nyligen fattade beslut, synes företänksamheten kräfvä, att den myckenhet välbelägna kronolägenheter, som enligt propositionen skulle utbjudas till salu, upplåtas på arrende tills vidare och till dess det nya upplåtelsesättet kommer till stånd. Saken kunde exempelvis ordnas så, att lägenheterna utarrenderades på 20 år eller mera med företrädesrätt (optionsrätt) till ny upplåtelse för brukaren och hans familj, samt med

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 4 saml. 110 häft. (Nr 272—273.)

bestämmelse tillika, att arrendet skulle utbytas mot det nya upplåtelsesättet, när detta senare blifvit lagfäst, därest arrendatorn så önskar. Då detta nya upplåtelsesätt gifvetvis blir minst lika fördelaktigt för arrendatorn som arrendet, läser något hinder för ett sådant villkors stadgande ej möta enligt nya nyttjanderättslagen, och i hvarje fall kommer naturligtvis staten att finna sig bunden af ett sådant villkor. Stockholms stad har förfarit på ett liknande sätt med afseende på tomträtt, som i fråga om upplåtelse af tomter från allmän mark motsvara det förväntade nya upplåtelsesättet af allmän jord till jordbrukslägenheter. Innan stadsplan hunnit upprättas, har nämligen inträffat, att tomter upplåtits på arrende med förbehåll, att arrendet skulle utbytas mot tomträtt, när stadsplan vederbörligen fastställts.

Det torde böra erinras, att torparne på Kastellegården i sina tidigare framställningar yrkat alternativt att få öfverta torpen antingen med äganderätt eller på arrende direkt från kronan.

En särskild uppmärksamhet kräver propositionens förslag att till större delen helt och hållet afhända kronan strandlägenheterna vid Nordre älf med därtill hörande vattenrätt. Man må besinna, att denna älf är segelbar åtminstone för mindre fartyg ut till det närbelägna hafvet, att på gårdens mark ligger äfven en järnvägsstation å Bohusbanan samt att egendomen gränsar intill staden Kungälf. Klart är, att strandrättigheter vid en sådan plats kunna, såsom domänstyrelsen också erinrar, blifva särdeles värdefulla och föremål för spekulation i synnerhet för industrianläggningar. Beklagligt är, att kronan redan förra året afhändt sig halfva vattenrätten i älfven genom ett såsom oss synes obetänksamt upplåtelsesätt för Kastellegårdens torplägenheter å Hisingen. Denna omständighet bör emellertid ej leda till, att kronan nu afhänder sig allt inflytande äfven på sin ännu värdefullare vattenrätt vid fastlandet.

Såsom ett exempel på hur kronan kunnat ordna förhållandena till sinå torparens belåtenhet med arrenderätt må anföras Ljusnedals stora kronoegendom i Härjedalen. Då denna för åtskillig tid sedan inköptes af kronan, sökte de förut under enskildt godtycke lidande torparne att få af kronan förvärfva sina jordbruk med äganderätt. Saken ordnades emellertid sedan genom landshöfdingens ingripande så, att torparne erhöilo tjugu års arrende med optionsrätt och i öfrigt fördelaktiga arrendevillkor. Med denna anordning lära de några och fyratio småbrukarne å domänen vara synnerligen belättna.

Man skulle ju kunna tänka sig, att Riksdagens beslut kunde gå äfven i den riktningen, att spekulanterna å lägenheterna finge välja mellan den i propositionen föreslagna öfverlåtelsen med äganderätt eller

det af oss ifrågasatta upplåtelsesättet, ehuru väl genom en sådan anordning upplåtelsens ändamål och öfriga allmänna intressen ej tillbörligen betryggas för framtiden. I hvarje fall synes oss en sådan valrätt icke lämpligen böra ifrågakomma för lägenheter, som äro förenade med vattenrätt.

På grund af hvad sålunda anförts hemställes,

att Riksdagen ville på det sätt bifalla ifrågavarande proposition, att ifrågavarande under Kastellegården lydande jordbrukslägenheter måtte, på sätt ofvan sägs, upplåtas med en tryggad och fördelaktig arrenderätt, som sedan må, därest arrendator så önskar, kunna utbytas mot det ifrågasatta nya upplåtelsesättet för jordbrukslägenheter å kronojord, när detta kommer till stånd.

Stockholm den 22 mars 1912.

Edv. Uddenberg.

Carl Lindhagen.

G. W. Källman.

C. J. Johansson.

Olof Nilsson.

Ernst Hage.

Uppmälby.

Hagaby.
